

# Havet har alltid varit viktigt för Mölleborna

I slutet av 1600-talet hade Skåne varit svenskt några år. Mölle bestod av två bondgårdar i öster och 33 fiskarstugor ovanför hamnen. I mantalslängden 1684 uppgick antalet vuxna, skattepliktiga Möllebor till 64. Därtill kom 9 utfattiga och gamla människor, som var skattebefriade, och ett oräknat antal barn

Av Christina Ullenius



Foto Peter P. Lundh, Höganäs museum 01133

**H**avet har gett Mölleborna utkomst och även varit vägen ut i världen. I sommarens Pyk-utställning gör vi nedslag i tre sekler: 1600-talet, 1700-talet och 1800-talet.

Livet byggde på att befolkningen kunde kombinera handel, sjöfart och fiske. Båtarna byggdes ofta på stranden i Mölle, men också i Arild och Lerhamn.

På våren sjösattes båtarna, som var omkring 26–28 fot långa och helt öppna. Skepparen och dennes enmansbesättning köpte upp varor som de kunde segla med till andra orter längs kusten runt Öresund. Lasten såldes och för hemseglingen sökte man ny last, ofta förnödenheter som potatis, säd, tyger med mera. Dessa sjöfarare levde alltså på handeln.

Sjölivet kunde vara hårt. Det var ingen sinekur att vara ute på havet i en öppen båt under flera dygn i hårt väder. Det fanns inga hjälpmedel för navigering; besättningen fick använda sina sinnen och lita till sina kunskaper om landmärken och grund.

Det var kustsegling som gällde, och efter hand lärde man känna landskapet. Vid hårt väder kunde man gå på grund och förlora både lasten och livet.

**I juli utrustades båtarna** för sillfiske, och näten lastades ombord. När sillen gick till fordrades det flera man i en båt för att hantera de våta, tunga näten. Sedan var det brått att komma i hamn. Där väntade kvinnorna på att få ta hand om fångsten. Fisken skulle rensas, sorteras och i vissa fall saltas. Uppköparna stod på hamnplanen, beredda att transportera fisken utan tidsspillan inåt landet.

Vid Mikaeli i september var fisket slut och gubbarna lade upp sina båtar.

Generation efter generation med unga pojkar fick börja arbeta till sjöss redan i 10-årsåldern. Det var ett strängt liv som många inte klarade, medan andra så småningom tjänade ihop till en egen båt och kunde försörja en familj.

Många tog hyra på större segelfartyg som galeaser, skonare, briggar och fullriggare. Under 1700-talet är många

karlar i Mölle skeppare eller sjömän. De större fartygen går sällan in till hamnen i Mölle, utan seglar mellan svenska och utländska hamnar, till exempel med timmer från Norrland till England. Besättningarna på dessa skepp ligger ute långa tider och ser inte sina familjer så ofta.

Men det finns en speciell last som ska till Mölle. Fyren på Kullanasen eldas med kol, och det går åt stora mängder som man ofta köper i England. Det finns också en last som på 1890-talet ska från Mölle. Då fraktas nämligen stenskräv från stenbrytningen längs Norra Strandvägen till hamnar runt Öresund.

**Bland de många unga** män som gick till sjöss lyckades några avancera och spara så att de kunde studera, och så småningom avlägga examen för att bli styrman och senare sjökaptan. Kaptensexamen var nödvändigt för att vara befälhavare på något av de stora segelfartygen.

Man behöver inte leta länge i de många skrifterna om Mölles historia för att hitta ett rikt förgrenat nätverk av



→ släkter där männen var sjökaptener. De seglade runt hela världen och några blev förmögna. De kunde återvända till Mölle och bygga ståtliga kaptensvillor, investera i ångfartyg, bli delägare i rederier.

Andra gick hårdare öden till mötes. Vädrets makter tog sin tribut. En hel besättning kunde i värsta fall gå under i en storm. Om ett skepp förläste utanför Kullen försökte bärgarlagen rädda manskapet och föra fartyget i säkerhet. Bärgarlagen fick ordna auktion på vad de hade kunnat ta till vara och var berättigade till en del av inkomsterna.

Det finns många människöden som hade förtjänat en plats i vår utställning i hamnen. Men vi fick begränsa oss till att berätta om några få sjökaptener.

**Småorterna på kusten** runt Öresund var beroende av seglationen. Tullstationer, strandridare och kustroddare kontrollerade kusten så att allt deklarerades.

Men det fanns varor som var efterfrågade och med god förtjänst kunde föras in en mörk natt till någon av malerna på Kullaberg. Smuggling var en parallell verksamhet. Mölle fick tullstation 1872, och den fanns kvar ända till 1961.

Statens uppsyningsmän var inte uppskattade av alla. Utställningsbesökarna får en bild av problemen för smugglarna. *Dessa fördömda tullare* lyder en rubrik i Öresunds-Posten i december 1870, och artikeln fortsätter:

## EN UTSTÄLLNING VARJE SOMMAR

**Hans-Otto Pyk** donerade bilder, klipp, kartor med mera till byföreningen 2011. Materialet är numera deponerat hos Folkliksarkivet i Lund.

### Teman under åren

- 2017 Skepparna och sjöfarten
- 2016 Italienska vägen
- 2015 Berget–Brytningen–Berättelsen
- 2014 Fiske–Fartyg–Fina besök
- 2013 Kullaberg från sjösidan
- 2012 Pyk-veckan

• Läs mer på [molle.se/Pyk-samlingen](http://molle.se/Pyk-samlingen)

**Stipendium** Swedbank bidrar med 15 000 kronor till arbetet med sommarens utställning. Pengarna kommer från en konstfond som stödjer kultur- och ungdomsverksamhet i Kullabygden.



Foto Christer Wallentin

MÖLLE  
KRUUKMAKERI & CAFÉ

**ALWAYS OPEN**

Lunch

Café

Pizza Napoletana

09–sent alla dagar

Hela långa sommaren!

[mollekruukmakeri.se](http://mollekruukmakeri.se)

042-34 79 91

Det blir allt svårare att drifva de nattliga affärerna på våra kuster. I alla vinklar och vrår Grassera dessa fördömda tullare, som kommit till för syndens skull, då de hindra hederligt folk att sköta sina småaffärer, hvilka ju egentligen bedrivs ingalunda för några snikna spekulanter skull utan blott för att gagna den stora allmänheten. Kommer så hertill den fördömda »deklarationen« hvarigenom dessa välsignadt förbannade tullkamrar telegraferar till hvarandra om vissa lastade utlöpare båt, då blir den sista villan värre än den första.

**Omkring sekelskiftet 1900** blev strömmen av turister den största »lasten« på de fartyg som lade till i Mölles hamn. Byn fick se många hotell och pensionat växa upp, men den långa sjöfarartraditionen levde kvar länge. Den siste sjökaptanen mönstrade av för bara några år sedan.

Vackra och funktionella träbåtar byggdes långt in på 1900-talet på stranden i Mölle. Nu är det en annan typ av båtar som lägger till i hamnen, och utbytet längs kusterna har fått en annan karaktär.

